

4

...VALODAS UN... TAUTIBAS



Temati

- Valodas, valstis, tautības
- Ielu un iestāžu nosaukumi
- Augstskolas Rīgā
- Slaveni latvieši

Gramatika, valodas lietojums

- Darbības vārdu tagadne (*prast, saprast, pazīt*)
- Lietvārdi un īpašības vārdi (vienskaitļa ģenitīvs)
- 2. deklinācijas lietvārdi (daudzskaitļa nominatīvs)
- Līdzskaņu mija lietvārdos
- Personu vietniekvārdi (ģenitīvs)
- Apstākļa vārdi

Ievads

Klausieties!

Kādā valodā viņi runā? No kurienes viņi ir?

Viņš runā latviski. Viņš ir no Latvijas.

Viņa runā... Viņa ir no...

Latvija	latviski
Lietuva	lietuviski
Francija	franciski
Polija	poliski
Somija	somiski
Krievija	krieviski
Zviedrija	zviedriski

Teksti un uzdevumi

Kas ir Mikus?

Ilze un Jānis virtuvē mazgā traukus

Jānis: Paklau, Ilze, es nesaprotu: kas tas Mikus tāds ir?

Ilze: Mikus ir no Liepājas, tāpat kā Ieva. Tagad viņš dzīvo Rīgā.

Jānis: Un ko viņš te dara?

Ilze: Viņš studē Sporta akadēmijā, tikai tagad viņam ir akadēmiskais gads, un viņš strādā.

Jānis: Kur tad viņš strādā?

Ilze: Tūrisma firmā „Livonia”. Kas ir? Vai viņš tev nepatīk?

Jānis: Nē, nē. Kāpēc tad nepatīk? Ē-ē... Vai viņš ir levas draugs?

Ilze: Es domāju, ka viņi ir labi draugi. Ieva viņu pazīst jau no bērnības. Bet viņš nav levas draugs, un Ieva nav viņa draudzene, ja tevi interesē tas...

Kas ir Mikus?

Kur viņš studē? Kur viņš strādā?

No kurienes viņš ir?

Kāpēc Jānim nepatīk Mikus?

Kā draugs ir Mikus?

Vai Mikus ir levas draugs?

Vai Mikus ir Ilzes draugs?

Vai Mikus ir Toma draugs?

4.1. Veidojiet teikumus! Strādājiet pāros! Jautājiet un atbildiet pēc parauga!

Laura un Edgars, Rūdolfs un Terēze, Vitolds un Anna, Henriete un Klāvs, Anita un Kaspars
Paraugs. Laura un Edgars

Vai Laura ir Edgara draudzene? Jā, Laura ir Edgara draudzene.

Vai Edgars ir Terēzes draugs? Nē, Edgars nav Terēzes draugs.

Viņš ir Lauras draugs.

Vai _____ ir _____ draugs / draudzene?



Jā, _____ ir _____ draugs / draudzene.

Nē, _____ nav _____ draugs / draudzene.

Viņš / viņa ir _____ draugs / draudzene.

Vienskaitļa ģenitīvs

Nominatīvs (kas?)	Tom-s	Iev-a	Ilz-e	viņ-š	viņ-a
Ģenitīvs (kā?)	Tom-a	Iev-as	Ilz-es	viņ-a	viņ-as

4.2. Veidojiet nosaukumus! Ko var kombinēt?

Paraugs. *Latvija + Universitāte* — *Latvijas Universitāte*, *Sports + akadēmija* — *Sporta akadēmija*

	Kultūra	Vēsture		bibliotēka
Tūrisms	Filoloģija	Sports	augstskola	salons
Mārketingš	Māksla	Internets	+ fakultāte	universitāte
Vidzeme	Ekonomika	Rēzekne	firma	akadēmija
	Latvija			kafejnīca

Kam ir draugi Kauņā?



Paula: Kam ir draugi Kauņā?

Mikus: Kāpēc tevi interesē draugi Kauņā?

Paula: Tāpēc, ka es braucu uz Kauņu. Man ir stipendija vienam gadam Kauņas Universitātē.

Mikus: Ko tad tu studē?

Paula: Baltu filoloģiju Latvijas Universitātē. Miku, vai tu pazīsti kādus cilvēkus Kauņā? Man nav, kur dzīvot. Kopmītnēs nav brīvu vietu. Varbūt var dabūt kādu istabu pilsētā.

Mikus: Domāju, ka istabu vienam gadam Kauņā nevaru tev piedāvāt. Bet zinu lētu un labu viesnīcu. Es vienmēr tur dzīvoju, kad esmu Kauņā. Ja tevi tas interesē, vari dabūt viesnīcas adresi un telefona numuru. Viņiem ir arī e-pasts un mājaslapa internetā.

Paula: Labi, paldies.

Mikus: Mūsu firmai ir biznesa partneri Lietuvā, arī Kauņā. Tāpēc es bieži braucu uz Lietuvu. Vai tu proti lietuviski?

Paula: Protams. Man ļoti patīk lietuviešu valoda.

Mikus: Tiešām? Lietuviešu valoda taču ir tik jocīga!

Paula: Mēs bieži domājam, ka mūsu valoda ir normāla, bet citas valodas jocīgas. Nē, lietuviešu valoda ir ļoti skaista.

Latvija un latvieši

Latvijā dzīvo latvieši. Lietuvā dzīvo lietuvieši. Vai tikai?

Latvijā dzīvo arī lietuvieši, krievi, polji...

Latvieši dzīvo arī Lietuvā, Vācijā, Īrijā, Amerikā...

Kas vēl dzīvo Lietuvā? Kur vēl dzīvo lietuvieši?

Kas dzīvo kur?



4.3. Skatieties tabulu un papildiniet to!

Zemes	Cilvēki (tautās)	Viņš ir...	Viņa ir...
Latvija	latvieši	latvietis	latviete
Lietuva	lietuvieši		
Vācija	vācieši	vācietis	vāciete
Krievija	krievi	krievs	krieviete
Francija	franči (francūži)	francūzis	francūziete
Polija	poli	polis	poliete
Zviedrija	zviedri	zviedrs	
Igaunija	igauņi amerikāņi	igaunis	igauniete
Somija		spānis	
Zviedrija	čehi		čehiete
		zviedrs	

4.4. Ierakstiet, no kurienes ir šie cilvēki? Kas viņi ir?

Paraugs. Jean-Pierre no Francijas, viņš ir francūzis

Svetlana

Hans Meier

Jimmy

Marek Kowalski

Liisa Häkkinen

Anna

4.5. Ierakstiet, kas ir šie cilvēki?

Paraugs. Aki Kaurismeki ir soms. Viņš ir somu režisors.

1. Žerārs Depardjē (*Gerard Depardieu*) ir _____
2. Frīdrihs Šillers (*Friedrich Schiller*) ir _____
3. Adams Mickevičs (*Adam Mickiewicz*) ir _____
4. Arvo Perts (*Arvo Pärt*) ir _____
5. Milans Kundera (*Milan Kundera*) ir _____
6. Pedro Almodovars (*Pedro Almodóvar*) ir _____
7. Jānis Rainis ir _____

Viņš ir	Viņi ir	Viņu valoda ir
soms	somi	somu
krievs	krievi	krievu
latvietis	latvieši	latviešu
vācietis	vācieši	vācu [l]
igaunis	igaunji	igaunu
polis	poļi	poļu
francūzis	franči (vai francūži)	franču
vīrietis	vīrieši	vīriešu :)
puisis	puiši	???

Līdzskāņu mija

Līdzskāņu mija (vārdiem ar -is):

t – š latvietis > latvieši, latviešu valoda; vīrietis > vīrieši

s – š puisis > puiši

z – ž francūzis > francūži

l – l polis > poļi, poļu valoda; dzejolis > dzejoļi

n – n spānis > spāni, spānu valoda

kā arī: c – č, d – ž, dz – dž, b – bj, p – pj, v – vj, m – mj

Kādās valodās viņi runā? Kādas valodas viņi prot?

Latvieši runā latviešu valodā jeb latviski.

Daudzi latvieši prot arī krievu, angļu vai vācu valodu.

4.6. Pastāstiet!

Kādās valodās jūs runājat? Kādas valodas jūs vēl protat?

Kura ir jūsu dzimtā valoda?

zināt, runāt, prast, saprast, pazīt

Vai jūs **runājat** latviski?

Es **protu** angļu valodu.

Ja cilvēki runā krieviski, es mazliet **saprotu**.

Es **zinu** dažus vārdus lietuviešu valodā.

Es **pazīstu** divus latviešus: Jāni un Tomu.

Darbības vārds (verbs)

	(sa)prast	pazīt
es	prot-u	pazīst-u
tu	prot-i	pazīst-i
viņš, viņa, viņi, viņas	prot	pazīst
mēs	prot-am	pazīst-am
jūs	prot-at	pazīst-at

4.7. Papildiniet jautājumus!

Vai jūs pazīstat _____ ?

Vai tu zini _____ ?

Vai tu proti _____ ?

Vai jūs saprotat _____ ?

4.8. Ierakstiet jautājumus intervijā!

- No kurienes jūs esat?
— No Francijas.
— Protams. Tā ir mana dzimtā valoda.
— ?
— Mazliet.
— ?
— Es pazīstu tikai vienu latvieti — tā ir mana skolotāja.
— ?
— Angļu un franču.
— ?
— Nē, krieviski es neprotu.
— ?
— Lietuviešu un igauņu.
— ?
— Mani interesē Baltijas valstis.
— ?
— Paldies par komplimentu! Es gan tā nedomāju.

Kā viņi runā?

Stereotipi: Franči un krievi runā **ātri**. Somi un igauņi runā **lēni**.

Kā domājat jūs? Kurš runā **ātri**, kurš — **lēni**? Kā runājat jūs?

Ja es runāju poliski, es runāju **ātri**.

Ja es runāju latviski, es runāju **lēni**... (jo es vēl nerunāju **labi**)

Angļu valodā es runāju **brīvi**.

Es saprotu latviešu valodu, ja ar mani runā **lēni**.

Īpašības vārds (adjektīvs)



lab-**s** students
brīv-**s** laiks
ātr-**s** zēns
lēn-**s** auto



lab-**a** studente
brīv-**a** diena
ātr-**a** meitene
lēn-**a** mūzika

Apstākļa vārds (adverbs)

lab-**i** lasīt
brīv-**i** runāt
ātr-**i** domāt
lēn-**i** iet

4.9. Ierakstiet!

Kā viņi to dara?

ātri, lēni, pareizi, ironiski, jauki, mīli, jocīgi, interesanti, precīzi, priecīgi, labi, slikti

Paraugs. Vai es šo vārdu izrunāju pareizi?

1. Viņa _____ saprot, bet _____ runā.

2. Ieva vienmēr tik _____ smaida.

3. Daži cilvēki strādā ļoti _____.

4. Autors par kosmosu raksta ļoti _____.

5. Mana problēma ar latviešu valodu: es domāju _____, bet runāju _____.



Klausieties, kur viņi dzīvo! Atrodiet ielu un ierakstiet numurus!

Juris

Brīvības ielā _____

Liene

Elizabetes ielā _____

Alise

Elizabetes ielā _____

Egils

Kalpaka bulvārī _____

Kaspars

Krišjāņa Barona ielā _____

Reinis

Krišjāņa Valdemāra ielā _____

Laura

Merķeļa ielā _____

Terēze

Tērbatas ielā 5

4.11. Lasiet tekstu! Meklējet tekstā minētās ielas un ēkas Rīgas plānā!



Augstskolas Rīgā

Rīgā ir daudz augstskolu. Vai jūs zināt, kur tās atrodas?

Kur ir Latvijas Universitāte? Latvijas Universitāte ir Raiņa bulvārī. Jā, bet tur studē tikai teologi un juristi. Citas fakultātes ir citur. Piemēram, Ekonomikas un vadības fakultāte ir Aspazijas bulvārī, bet Humanitāro zinātņu fakultāte ir Visvalža ielā. Un Ģeogrāfijas un zemes zinātņu fakultāte ir Alberta ielā. Tas ir tur, kur tās jūgendstila mājas. Tur ir arī daudz vēstniecību. Skaista vieta!

Rīgas Tehniskā universitāte ir Vecrīgā, Rātslaukumā. Tā arī nav slikta vieta. Bet Kultūras akadēmija, kur studē leva un Ilze, ir Ludzas ielā. Tas ir Maskavas forštatē. Sporta akadēmija (oficiāli: Latvijas Sporta pedagoģijas akadēmija) ir ārpus centra, Brīvības gatvē 333 (jocīga adrese, vai ne?).

Rīgā ir arī privātas augstskolas, piemēram, RISEBA—Rīgas Starptautiskā ekonomikas un biznesa administrācijas augstskola (kāds garš nosaukums!). Tā atrodas Pārdaugavā, Meža ielā.

Kur ir bibliotēkas? Universitātes bibliotēka ir Oskara Kalpaka bulvārī, bet Akadēmiskā bibliotēka (to arī sauc „Misiņa bibliotēka”) ir Rūpniecības ielā. 2012. gadā Latvijas Nacionālā bibliotēka vēl atrodas Krišjāņa Barona ielā (pie Vērmanes dārza)—bet 2015. gadā?

Un kur dzīvo studenti? Vai atceries, kur dzīvo Ilze un leva? Un kurā ielā ir Toma un Jāņa kopmītne?

4.12. Kāpēc ielas tā sauc? Izrakstiet ielas no teksta un sagrupējiet tās!

Personvārdi: *Alberta iela*, _____

Slaveni cilvēki: *Raiņa bulvāris*, _____

Pilsētas: *Ludzas iela*, _____

Kaut kas cits: *Brīvības iela*, _____

Meklējiet Rīgas plānā citus piemērus (sk. 197. lpp.)!

Salīdziniet!

Barons — Barona iela

Krišjānis — Krišjāņa iela

Rainis — Raiņa bulvāris

4.13. Izrakstiet personvārdus nominatīvā! Uzziniet, kas bija šie cilvēki!

Raiņa bulvāris *Rainis* (rakstnieks)

Āspazijas bulvāris _____ (rakstniece)

Krišjāņa Barona iela _____ (folklorists)

Kārļa Ulmaņa gatve _____ (prezidents)

Oskara Kalpaka bulv. _____ (Latvijas armijas komandieris)

Edolfa Blaumaņa iela _____ (rakstnieks)

Aleksandra Čaka iela _____ (dzejnieks)

Carlība Merķeļa iela _____ (baltvācu publicists)

Krišjāņa Valdemāra iela _____ (publicists)

Ojāra Vācieša iela _____ (dzejnieks)

Lāčplēša iela _____ (varonis) ☺

Kā draudzene ir Ieva?

Vai Ieva ir Dāvis draudzene? (Dāvis)

Vai Ieva ir Alekša draudzene? (Alekssis)

Vai Ieva ir Friča draudzene? (Fricis)

Vai Ieva būs Jāņa draudzene?

4.14. Strādājiet pāri! Jautājiet, atbildiet, stāstiet!

Kas ir kā draudzene? Kas ir kā draugs?

Paraugs. *Dace un Kārlis* — *Dace ir Kārļa draudzene. Kārlis ir Daces draugs.*

Barība un Kalvis, Laura un Visvaldis, Liene un Maksis, Ilga un Reinis, Una un Arvis, Daina un Arnis, Māra un Vilis

Līdzskānu mijā

Līdzskānu mijā (vārdiem ar -is):

~~s - ņ~~ Krišjānis > Krišjāņa, Blaumanis > Blaumaņa, Jānis > Jāņa

~~l - ļ~~ Merķelis > Merķeļa

~~d - ū~~ Visvaldis > Visvalža

~~s - ū~~ Lāčplēsis > Lāčplēša

~~ā arī~~ c - č, d - ž, dz - dž, b - bj, p - pj, v - vj, m - mj

Pārbaude

4.15. Lasiet jautājumus un stāstiet!

Kā sauc jūsu augstskolu? Kurā ielā tā atrodas?
Vai jūsu pilsētā arī ir Brīvības iela? Vai jūsu pilsētā ir Raiņa iela?
Kādas ielas ir jūsu pilsētā?

4.16. Ierakstiet!

Latvijā, Latvijas, latviski, latvieši, latviešu, latvietis, latviete

Jānis ir _____. Ieva ir _____. Paula un Mikus arī
ir _____. Viņi runā _____. Viņi dzī-
vo _____. Bet Paulas tētis dzīvo Varšavā. Viņš strādā
_____ vēstniecībā. Tur visi runā _____.

4.17. Kas dzīvo Latvijā? Uzrakstiet piecas tautības!

Latvijā dzīvo *latvieši*, _____, _____,
_____, _____, _____.

4.18. Veidojiet 7 teikumus! Izvēlieties no katras grupas vienu vārdu!

Paraugs. Renārs lasa žurnālu.

1. dzīvot, garšot, kāsīt, meklēt, mīlēt, patikt, pazīt, rakstīt
2. Anna, Baiba, Dainis, Kārlis, Renārs, Valdis, Vents, Zane
3. grāmatas, šokolāde, Paula, Vitolds, dzīvoklis, Rīga, vēstule, žurnāls

4.19. Ierakstiet!

Labdien!

Jums raksta studente no Latvijas. Es studēju Baltu filoloģiju _____ Universi-
tātē. Tagad es gribu _____ uz Lietuvu un studēt Kauņas universitātē. Man
ir stipendija vienam _____.

Stipendija ir maza, tāpēc es meklēju arī _____. Es _____ vienu
latvieti, kas strādā _____ firmā. Viņš domā, ka Jūs meklējat cilvēkus, kas
labi _____ valodas. Varbūt es _____ strādāt pie Jums?

Mana _____ valoda ir latviešu, bet mans tēvs ir _____, tāpēc no _____ ru-
nāju arī lietuviski. Es ļoti _____ runāju un rakstu angļiski un _____ arī krievu
valodu.

Esmu komunikabla un man _____ darbs ar cilvēkiem.

Ar cieņu,

Paula Labute

4.20. Rakstiet: kādas valodas jūs protat? Kādas valodas jūs interesē? Kāpēc?

Vārdi un frāzes

dzīmītā valoda	jurists; juriste
franču valoda	jūgendstils
īgaunju valoda	Kauņa
krievu valoda	komandieris; komandiere
lietuviešu valoda	kompliments
poļu valoda	Krievija
somu valoda	krieviski
vācu valoda	krievs; krieviete
baltu valoda	lapa
administrācija	laukums: Rātslaukums
adrese	lēns, lēna
akadēmisks, akadēmiska: akadēmiskais	lēts, lēta
gads	Lietuva
Amerika	lietuvietis; lietuviete
amerikānis, amerikāniete, amerikāni, amerikānietes	lietuviski
armija	Maskava
atrasties (atrodas, atradās)	mazgāt (mazgā, mazgāja)
augstskola	māja
ārpus (+gen.)	mājaslapa
bērnība	māksla
bizness	mārketing
braukt (brauc, brauca)	mežs
brīvi: runāt brīvi	nacionāls, nacionāla
brīvība	no (+gen.): no kurienes
bulvāris	nosaukums
citur	numurs
čehs; čehiete	oficiāls, oficiāla
daži; dažas	pareizs, pareiza
dārzs	partneris; partnere
ēka	pedagoģija
firma	personvārds
folklorists; folkloriste	pie (+gen.)
forštate žarg.	pilsēta
Francija	plāns
franciski	polis; poliete
francūzis; francūziete	poliski
garš, gara	prast (prot, prata): tu proti
gatve	prezidents; prezidente
ģeogrāfija	privāts, privāta
īgaunija	publicists; publiciste
īgaunis; īgauniete	režisors; režisore
ironisks, ironiska	salons
izrunāt (izrunā, izrunāja)	saprast (saprot, saprata) ← prast skolotājs; skolotāja slavens, slavena

somiski	valsts <i>s.</i> , <i>dsk. nom</i> valstis, <i>dsk. ģen.</i> valstu:
soms; somiete	Baltijas valstis
spānis; spāniete	vācietis; vāciete
starptautisks, starptautiska	Vācija
stereotips	vēstniecība
stipendija	Vidzeme
tauta	viesnīca
tehnisks, tehniska: tehniskā universitāte	vīrietis: vīriešu
teologs; teoloģe	zeme
tētis	Zviedrija
trauks	zviedriski
tūrisms	zviedrs; zviedriete
valoda	